

Araştırma Makalesi

**Aşurenin Çok Boyutlu İşlevleri: Gastronomi ve Sosyal Ekonomi Perspektifinden
Tematik Bir İnceleme**

*The Multidimensional Functions of Ashura: A Thematic Analysis from the Perspective of
Gastronomy and Social Economy*

Emrah YILDIZ

Öğr. Gör. Dr., Anadolu Üniversitesi

Eskişehir Meslek Yüksekokulu

emrahyildizz@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0206-115X>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
24.08.2025	28.11.2025

Öz

Bu araştırma, aşurenin gastronomi merkezli çok boyutlu işlevlerini Sosyal Sermaye Teorisi bağlamında incelemeyi amaçlamaktadır. Literatürde aşureye ilişkin pek çok dini, tarihi ve kültürel çalışma bulunmasına rağmen, bu ritüelin gastronomi disiplini çerçevesinde sosyal sermaye üretimi, dayanışma ekonomisi ve kültürel miras aktarımı açısından değerlendirilmesine yeterince odaklanılmamıştır. Bu eksiklikten hareketle çalışmada, aşurenin yalnızca bir ritüel yemek değil, aynı zamanda toplumsal belleği güçlendiren ve farklı topluluklar arasında bağ kuran çok boyutlu bir kültürel unsur olduğu varsayılmıştır. Araştırmada nitel bir yaklaşım benimsenmiş, veri toplama sürecinde literatür taraması ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen veriler, tematik içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş; kodlama sürecinde kaynaklarda tekrarlanan kavramlar belirlenerek sosyal, ekonomik, kültürel ve sembolik olmak üzere dört ana tema altında sınıflandırılmıştır. Analiz sonucunda, aşurenin sosyal boyutta paylaşma, dayanışma ve komşuluk ilişkilerini güçlendiren bir işlev üstlendiği; ekonomik boyutta yerel üretime, tarımsal çeşitliliğe ve dayanışma ekonomisine katkı sunduğu; kültürel boyutta somut olmayan kültürel miras niteliği taşıdığı; sembolik boyutta ise bereket, birlik ve matem gibi çok katmanlı anlamlar barındırdığı ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgular, aşurenin sosyal sermaye üreten ve toplumsal belleği besleyen çok katmanlı bir miras olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Bu yönüyle çalışma disiplinler arası bir katkı sunmakta; gelecek çalışmalar için aşurenin turizm, kültürel diplomasi ve sürdürülebilirlik bağlamında da incelenebilmesine zemin hazırlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aşure, Gastronomi, Sosyal Sermaye, Dayanışma Ekonomisi, Somut Olmayan Kültürel Miras

Abstract

This study aims to examine the multi-dimensional functions of ashura, centered on gastronomy, within the framework of Social Capital Theory. Although numerous religious, historical, and cultural studies exist, little attention has been paid to evaluating this ritual in terms of social capital generation, solidarity economy, and cultural heritage transmission within the discipline of gastronomy. Based on this gap, the study assumes that ashura is not only a ritual meal but also a cultural element that strengthens social memory and builds connections among different communities. A qualitative approach was adopted, employing literature review and document analysis. The data were evaluated through thematic content analysis, and recurring concepts were coded under four main themes: social, economic, cultural, and symbolic. The findings reveal that ashura strengthens sharing, solidarity, and neighbourly relations in the social dimension; supports local production, agricultural diversity, and the solidarity economy in the economic dimension; represents intangible cultural heritage in the cultural dimension; and conveys layered symbolic meanings such as abundance, unity, and mourning. Overall, the results

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Yıldız, E., 2025, Aşurenin Çok Boyutlu İşlevleri: Gastronomi ve Sosyal Ekonomi Perspektifinden Tematik Bir İnceleme, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 60(4), 4345-4356.

show that ashura can be regarded as a multi-layered heritage that produces social capital and sustains social memory, offering interdisciplinary contributions and paving the way for future studies on tourism, cultural diplomacy, and sustainability.

Keywords: Ashura, Gastronomy, Social Capital, Solidarity Economy, Intangible Cultural Heritage

1. Giriş

Aşure kelimesi Arapça “aşır” (on) kökünden türemiş olup Muharrem ayının onuncu gününü ifade etmektedir. Bazı dilciler, kelimenin “ısr” kökünden veya İbranice’den geldiğini ileri sürse de dil bilginlerinin çoğu Arapça kökenli olduğu görüşünde birleşmektedir (Ünlü, 2020; Bozkuş, 2008). Türkçede “aşure” olarak kullanılan kelime hem Muharrem ayının onuncu gününü hem de bu günde pişirilip dağıtılan zengin içerikli ve karışık tatlıyı ifade etmektedir (Güldemir ve ark., 2022; Halıcı, 2013; Ünlü, 2020).

Aşurenin kökenine dair anlatılar arasında en yaygın olanı, Hz. Nuh’un tufan sonrası gemide kalan erzaklarla pişirdiği yemek rivayetidir (Polat, 2019). Bunun yanında Hz. Musa’nın Firavun’un zulmünden kurtuluşu, Hz. İbrahim’in ateşten kurtarılması, Hz. Yakup’un oğlu Yusuf’a kavuşması gibi pek çok kutsal olayın da Muharrem ayının onuncu günüyle ilişkilendirildiği aktarılmaktadır (Baş, 2004; Dedekargınoğlu, 2014). Kerbelâ olayı ise aşure gününe yeni bir anlam katmış, Hz. Hüseyin ve yakınlarının şehadeti özellikle Şii ve Alevî topluluklarda matemın merkezinde yer almıştır (Avcıoğlu, 2024; Menemencioğlu, 2013; Yıldırım, 2011). Osmanlı döneminde aşure, saray mutfağında teşrifatlı bir biçimde pişirilip halka ve devlet erkânına dağıtılmış; tekkelerde ise manevi bir ibadet olarak görülmüştür (Özlü, 2011; Ünyay Açıkgöz, 2019). Bu yönüyle aşure, hem devlet-toplum ilişkilerinin hem de dini hayatın bir göstergesi haline gelmiştir.

Aşure yalnızca dini ritüellerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumsal paylaşım, komşuluk ve dayanışmanın güçlendirilmesinde önemli bir araç olmuştur. Anadolu’da kazanların kaynatılıp eşe-dosta dağıtılması, topluluk kimliğini pekiştiren bir hafıza pratiği olarak görülmektedir (Akbulut, 2013; Çankal, 2022; Turhan Tuna, 2024). Birçok toplumsal grupta aşure, bereketin ve bolluğun simgesi olarak kabul edilirken; Kerbelâ’ya bağlı topluluklarda matemın ve hatırlamanın sembolü olmuştur (Gülser ve ark., 2023; Mohammadi, 2016). Bu farklı anlamlar, aşurenin çok katmanlı bir sembol haline geldiğini göstermektedir. Nitekim Osmanlı tekkelerinde aşurenin içine konulan her malzemenin Allah’ın isimlerinden birini sembolize ettiği inancı, aşurenin yalnızca bir yemek değil, aynı zamanda manevi bir ilaç gibi görülmesine yol açmıştır (Samancı, 2008; Özlü, 2011).

Aşurenin gastronomik bir miras olarak çok boyutlu yapısı, onu aynı zamanda sosyal sermaye üretim süreci ile ilişkilendirmeyi mümkün kılmaktadır. Putnam’ın (1995) sosyal sermaye tanımı çerçevesinde, aşure paylaşımı topluluklar arasında güveni artıran ve bağları güçlendiren bir pratik olarak değerlendirilebilir. Bu açıdan aşure, gastronominin yalnızca beslenme değil; sosyal, ekonomik, kültürel ve sembolik işlevleri bünyesinde barındıran bir alan olduğunu göstermektedir. Aşure üzerine yapılan çalışmalar, çoğunlukla onun dini boyutları, tarihsel kökenleri ve Kerbelâ ile ilişkilendirilen matem ritüellerine odaklanmıştır (Avcıoğlu, 2024; Baş, 2004; Yıldırım, 2011). Bununla birlikte, aşurenin gastronomi merkezli çok boyutlu yapısı; yani sosyal, ekonomik, kültürel ve sembolik işlevleri; literatürde sınırlı düzeyde incelenmiştir. Oysaki aşure, yalnızca bir dini pratik değil; toplumsal dayanışma, paylaşım ve komşuluk ilişkilerini canlı tutan, aynı zamanda yerel tarım ekonomisine katkıda bulunan bir sosyal sermaye üretim sürecidir (Akbulut, 2013; Çankal, 2022; Sökeli Cabbar, 2024; Turhan Tuna, 2024). Bu durum, aşure geleneğinin gastronomi disiplini ekseninde yeniden ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın önemi, aşureyi yalnızca bir ritüel yemek olarak değil; sosyal ekonomi, toplumsal hafıza ve kültürel miras bağlamında çok boyutlu bir gastronomi unsuru olarak değerlendirmesinde yatmaktadır. Aşurenin farklı topluluklarda “*bolluk ve bereketin*” (Gülser ve ark., 2023) ve “*hüzün ve matem*” (Mohammadi, 2016) sembolü olması, onun toplumsal bellekte oynadığı rolün çok katmanlılığını göstermektedir. Bu yönüyle aşure, sosyal sermaye üretimini açıklayan teorik çerçevelerle ilişkilendirildiğinde, yalnızca dini ve kültürel değil; aynı zamanda sosyal-ekonomik işlevleri olan bir gastronomi mirası olarak bilimsel literatüre katkı sağlayacaktır.

2. Literatür

2.1. Sosyal Sermaye ve Dayanışma Ekonomisi Bağlamında Aşure Geleneği

Sosyal sermaye kavramı, bireylerin içinde yaşadıkları toplumla kurdukları güvene dayalı ilişki ağlarını ve bu ağların toplumsal bütünleşme, iş birliği ve dayanışma süreçlerinde oynadığı rolü açıklayan önemli bir teorik çerçevedir. Putnam'ın (1995) yaptığı sınıflandırmaya göre *bağlayıcı, birleştirici ve köprü kuran sosyal sermaye* olmak üzere üç temel boyutta incelenmektedir. Bağlayıcı sosyal sermaye, daha çok akraba ve yakın çevre gibi homojen topluluklarda güçlü bağlarla ortaya çıkarken, birleştirici sosyal sermaye farklı kurum ve örgütler arasındaki yatay ve dikey iş birliklerini kapsamaktadır. Köprü kuran sosyal sermaye ise, farklı gruplar ve sosyal çevreler arasında uzak bağlar kurarak toplumsal çeşitliliği bir arada tutan ilişkileri ifade etmektedir (Field, 2006). Bu sınıflandırma aşure geleneği üzerinden değerlendirildiğinde somut bir görünürlük kazanmaktadır. Komşuluk ilişkileri ve akrabalara dağıtılan aşure, güven ve yakınlığa dayalı bir paylaşım pratiği olarak bağlayıcı sosyal sermayeyi örneklemektedir. Osmanlı döneminde imarethanelerde, tekkelerde veya günümüzde belediyeler ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla organize edilen aşure etkinlikleri, kurumsal iş birliğini güçlendiren birleştirici sosyal sermaye örnekleri arasında yer almaktadır. Farklı inanç gruplarını, kültürel toplulukları veya sosyal sınıfları bir araya getiren aşure etkinlikleri ise, toplumsal barışı ve heterojenliği destekleyen köprü kuran sosyal sermaye işlevi görmektedir (Aydemir ve Tecim, 2012; Field, 2006).

Sosyal sermayenin temelinde iletişim ağlarının değerli olması ve bireylerin ortak amaçlar doğrultusunda iş birliği yapmalarına olanak sağlaması vardır (Field, 2006). Bu bağlamda sosyal sermaye, yalnızca bireysel ilişkilerle sınırlı kalmayıp toplum içinde kullanıldıkça artan, kolektif eylemin hem girdisi hem de çıktısı olarak değerlendirilen bir sermaye türüdür (Aydemir, 2011). Aşure kazanı etrafında gerçekleşen paylaşım pratikleri, tek bir bireyin gerçekleştiremeyeceği kolektif bir eylem biçimi olarak bu yönüyle sosyal sermaye üretimine doğrudan katkı sağlamaktadır. Literatürde sosyal sermaye kavramı *Pierre Bourdieu, James Coleman, Robert Putnam* ve *Francis Fukuyama* gibi kurucu isimlerin yaklaşımlarıyla şekillenmiş olup, günümüzde toplumsal analizlerde geniş bir kullanım alanı bulmaktadır (Karapirçin Teke, 2024). Sosyal sermaye bireyin toplumsallaşmasını sağlayarak karşılıklı güvene dayalı yatay ilişki ağlarını harekete geçirmekte ve toplumun ortak yararına hizmet eden bir “*kamusal mal*” işlevi görmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde aşure, toplumsal güvenin tesisinde ve kolektif eylem motivasyonunun güçlenmesinde önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Sosyal sermaye, toplumu bir arada tutan “*tutkal*” işlevi görmesinin yanı sıra, toplumsal normların canlı tutulmasına, işlem maliyetlerinin azaltılmasına ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına da katkıda bulunmaktadır (Kitapçı, 2015). Bu durum, aşurenin yalnızca dini ritüelleri olan bir yemek değil, aynı zamanda sosyal normları pekiştiren ve toplumsal ahlakı yeniden üreten bir dayanışma pratiği olduğunu göstermektedir. Sosyal sermayenin dinamik yapısı, fiziki sermayeden farklı olarak sürekli kullanım ve yeniden üretim gerektirmektedir (Tüysüz, 2011). Sosyal sermayenin ekonomik sermaye gibi homojen bir stok değil, kullanım ve ilişki ağlarına bağlı olarak çeşitlenen bir kaynak olması da onun özgünlüğünü ortaya koymaktadır (Pennington, 2014). Diğer taraftan, dayanışma ekonomisi kavramı sosyal sermaye ile doğrudan ilişkili bir başka çerçeveyi oluşturmaktadır. Dayanışma ekonomisi, kapitalist piyasa mekanizmaları ve devlet merkezli otoriter modellerin ötesine geçerek adil, katılımcı ve kolektif üretim, paylaşım ve yönetim süreçlerini önceleyen alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda kooperatifler, topluluk temelli organizasyonlar, müsterekler ve dayanışma ağları bu anlayışın somut örnekleri arasında yer almaktadır (Şimşek, 2023). Aşure geleneği de hiçbir karşılık beklenmeden paylaşılan, imece anlayışını yansıtan ve toplumsal refahı artırmaya hizmet eden bir pratik olarak dayanışma ekonomisinin tipik bir ifadesi haline gelmektedir. Sonuç olarak, sosyal sermaye teorisinin temel mesajı olan “*ilişkiler önemlidir*” (Field, 2006) ifadesi, aşure geleneğinde tüm boyutlarıyla görünür hâle gelmektedir.

Dayanışma ekonomisinin kurumsal zemini bakımından kooperatifler ve dernekler, sosyal sermayenin kurumsallaştığı en görünür yapılardan biridir. Kooperatifler, gönüllü üyelik, karşılıklı güven, ortak mülkiyet ve demokratik yönetim ilkelerine dayalı olarak işleyen yapıları sayesinde hem bağlayıcı hem de köprü kuran sosyal sermayeyi güçlendirmektedir. Özellikle tüketim, üretim ve kadın kooperatifleri, ortak amaca yönelik kolektif eylem kapasitesini artırmakta ve yerel düzeyde ekonomik dayanıklılığı desteklemektedir (Birchall ve Ketilson, 2009). Benzer şekilde dernekler ve diğer sivil toplum örgütleri,

gönüllülük temelli faaliyetleri aracılığıyla bireyler arasında karşılıklı güveni artırmakta, toplumsal normları pekiştirmekte ve kamusal yarar bilincinin güçlenmesine katkı sunmaktadır (Putnam, 2000). Bu nedenle kooperatifler ve dernekler, dayanışma ekonomisinin yalnızca ekonomik bir örgütlenme biçimi değil, aynı zamanda sosyal sermayeyi sürekli üreten, yeniden üreten ve genişleten yapılar olarak değerlendirilmektedir. Aşure geleneğinde görülen karşılıksız paylaşım, gönüllülük ve ortak üretim pratikleri, kooperatif ve derneklerin sosyal sermaye literatüründe üstlendiği bu rolün kültürel bir yansıması niteliğindedir.

3. Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın temel amacı, aşureyi gastronomi ekseninde çok boyutlu bir sosyal ekonomi pratiği olarak incelemektir. Araştırmada aşurenin tarihsel, dini, kültürel ve sembolik boyutlarını ele alan çalışmalardan yola çıkarak sosyal sermaye teorisi bağlamında sosyal, ekonomik, kültürel ve sembolik işlevleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmıştır. Özellikle gastronomi ve sosyal ekonomi arasındaki ilişkiyi kavramsal düzeyde irdelemek amacıyla doküman analizi ve tematik içerik analizi yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Veriler, aşureyi bir tarif dışında değerlendiren akademik çalışmalardan elde edilmiştir. Bu kapsamda incelenen kaynaklar arasında; tarihsel ve dini kökenlere dair çalışmalar (Baş, 2004; Polat, 2019; Yıldırım, 2011), Osmanlı dönemi ve kültürel yansımaları üzerine araştırmalar (Özlü, 2011; Ünyay Açıkgöz, 2019), sosyo-kültürel işlevlere odaklanan çağdaş incelemeler (Avcıoğlu, 2024; Çankal, 2022; Gülser ve ark., 2023; Turhan Tuna, 2024) yer almaktadır. Veri toplama sürecinde tamamen ikincil kaynaklara dayalı bir doküman incelemesi gerçekleştirilmiştir. Tüm metinler dikkatle okunmuş, aşure ile ilgili kavram ve ifadeler belirlenmiş, benzer içerikler altında toplanmıştır. Veri analizi, elde edilen çalışmalardan tematik içerik analizi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda kodlama aşamasında; ilk aşamada kaynaklardaki tekrar eden kavramlar ("*paylaşım*", "*bereket*", "*matem*", "*yerel üretim*", "*birlik içinde çokluk*" vb.) kodlanmıştır. İlgili kodlardan hareketle Sosyal, Ekonomik, Kültürel, Sembolik olmak üzere dört ana tema belirlenmiştir. Bu temalar, Sosyal Sermaye Teorisi çerçevesinde sınıflandırılmış; "*paylaşım ve imce*" bağlayıcı sosyal sermaye, "*festivaller ve dernekler*" kurumsal sosyal sermaye vb. şeklinde yorumlanmıştır. Çalışma içerisinde geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla tematik analiz sürecinde, farklı kaynaklarda tekrar eden kavramların tutarlılığı gözetilerek yapılmıştır. Kodlama sürecinde farklı araştırmaların bulguları karşılaştırılmış, bu sayede içerik güvenilirliği sağlanmıştır.

3.1. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması süreçlerinin tamamında akademik etik kurallarına uygun hareket edilmiştir. Çalışma kapsamında herhangi bir etik ihlal bulunmamaktadır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi Yayın Kurulu'nun hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk yazarlara aittir. Bu çalışma, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi dışında herhangi bir akademik yayın ortamına değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir. Araştırma sürecinde, "*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*" kapsamında belirtilen tüm kurallara riayet edilmiştir. Yönergenin ikinci bölümünde tanımlanan "*Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler*"den hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir. Çalışmada literatür taraması ve doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler, tematik içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. İnsan veya hayvan denekleri üzerinde uygulama yapılmadığından, araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

4. Bulgular

Bu çalışmada yapılan tematik içerik analizi, aşurenin sosyal, ekonomik, kültürel ve sembolik boyutlarını ortaya koyarken, kaynaklarda tekrar eden kavramların sıklık ve çeşitliliği de dikkat çekmiştir. Özellikle "*paylaşma*" ve "*dayanışma*" kavramlarının birden fazla kaynaktan vurgulanması, sosyal boyutun baskın bir tema olduğunu göstermektedir (Çankal, 2022; Görgülü, 2018; Yıldırım, 2011). Benzer şekilde "*bereket*" ve "*bolluk*" ifadelerinin sembolik alt boyutta sıkça tekrarlanması, bu kavramların toplumsal hafızada güçlü bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır (Turhan Tuna, 2024). Dolayısıyla tematik analiz yalnızca kavramların sınıflandırılmasını değil, aynı zamanda hangi kavramların daha yoğun tekrarlandığını ve temalar arasında nasıl kesişim noktaları oluşturduğunu da göstermektedir. Örneğin, "*paylaşma*" hem sosyal boyutta toplumsal bütünleşme işleviyle hem de sembolik boyutta birlik ve beraberliğin simgesi olarak öne çıkmaktadır. Bu tür tekrar eden ve kesişen

kodların incelenmesi, aşurenin çok katmanlı yapısını görünür kılmakta ve gastronomi bağlamında disiplinler arası bir köprü oluşturduğunu kanıtlamaktadır.

Tablo 1'e göre aşureye dair literatürde en sık tekrar eden kavramların dört ana tema altında toplandığı görülmektedir. Sosyal alt boyut, “*paylaşma, imece, komşuluk ve toplumsal bütünleşme*” gibi kodlarla öne çıkmakta ve aşurenin toplumsal bağları pekiştiren bir dayanışma pratiği olduğunu göstermektedir (Avcıoğlu, 2024; Çankal, 2022; Görgülü, 2018; Yıldırım, 2011). Ekonomik alt boyut, “*yerel üretim, tarımsal çeşitlilik, sübvansiyon ve dayanışma ekonomisi*” kavramlarıyla ilişkilendirilmiş ve aşurenin hem tarım üretimine hem de dayanışma ekonomisine katkı sunduğunu ortaya koymuştur (Gülser ve ark., 2023; Özlü, 2011; Özlü, 2014). Kültürel alt boyutta “*yöresel çeşitlilik, somut olmayan miras, kuşaktan kuşağa aktarım*” kodları ön plana çıkmış ve aşurenin bir kültürel hafıza ve miras unsuru olduğu anlaşılmıştır (Gülser ve ark., 2023; Özlü, 2011; Ünlü, 2020). Son olarak, sembolik alt boyut, “*birlik içinde çokluk, bereket, bolluk, hüznün ve sevinç*” ifadeleriyle kodlanmış ve aşurenin toplumsal hafızada hem bereketin hem de matem bir sembolü olarak çok katmanlı bir işlev taşıdığı tespit edilmiştir (Gülser ve ark., 2023; Mohammadi, 2016; Turhan Tuna, 2024).

Tablo 1. Aşure Tematik Kodlama Tablosu

Tema (Alt Boyut)	Kodlar / Anahtar İfadeler / Sıklık	Kaynaklar
Sosyal	paylaşma (5), imece (3), komşuluk (3), toplumsal bütünleşme (2), matem ritüeli (3)	Akbulut, (2013); Avcıoğlu (2024); Çankal (2022); Görgülü (2018); Yıldırım (2011)
Ekonomik	yerel üretim (3), tarımsal çeşitlilik (2), sübvansiyon (2), dayanışma ekonomisi (2)	Gülser ve ark. (2023); Özlü (2011); Özlü (2014)
Kültürel	yöresel çeşitlilik (2), somut olmayan miras (3), kuşaktan kuşağa aktarım (2), manevi ilaç (1)	Ünlü (2020); Gülser ve ark. (2023); Özlü (2011)
Sembolik	birlik içinde çokluk (4), bereket (4), bolluk (3), hüznün (3), sevinç (2)	Gülser ve ark. (2023); Mohammadi (2016); Turhan Tuna (2024)

Yapılan tematik içerik analizi sonucunda, aşurenin farklı alt boyutlarda öne çıkan kodlarının sıklık açısından dağılımı, toplumsal işlevlerinin hangi yönlerde daha baskın olduğunu göstermektedir. Sosyal alt boyutta en çok tekrarlanan kod “*paylaşma (5)*” olup, aşurenin neredeyse bütün kaynaklarda ortak payda olarak vurgulandığını ortaya koymaktadır. Paylaşma ile birlikte “*dayanışma (4)*” ve “*komşuluk (3)*” kavramlarının da yüksek frekansla yer alması, aşurenin toplumsal bağları kuvvetlendiren ve güven ilişkilerini pekiştiren bir sosyal sermaye üretim pratiği olduğunu göstermektedir. Ayrıca “*matem ritüeli (3)*” kodu, özellikle Alevi-Bektaşî inancında Kerbelâ olayıyla ilişkilendirilmiş olup, aşurenin topluluk hafızasındaki hüznün boyutunu öne çıkarmaktadır. Bu durum sosyal boyutun, aşureye dair literatürde hem sevinç hem hüznü bir arada taşıyan en güçlü kategori olduğunu kanıtlamaktadır.

Ekonomik alt boyutta “*yerel üretim (3)*” kodu öne çıkarken, “*tarımsal çeşitlilik (2)*” ve “*dayanışma ekonomisi (2)*” kavramlarının da belirginleştiği görülmektedir. Bu sonuçlar, aşurenin sadece kültürel ve dini yönüyle değil, aynı zamanda ekonomik işlevleriyle de ele alınabileceğini göstermektedir. Osmanlı döneminde devlet sübvansiyonlarıyla desteklenen aşure üretimi, günümüzde de yerel üreticilerin ürünlerinin toplu tüketim pratikleriyle ekonomik döngüye dahil edilmesi üzerinden değerlendirilebilir. Dolayısıyla ekonomik boyut, sıklık bakımından sosyal boyut kadar baskın olmasa da aşurenin toplumsal yaşamda dayanışma ekonomisiyle ilişkisini güçlendirmektedir.

Kültürel alt boyutta en yüksek sıklığa sahip kod “*somut olmayan miras (3)*” olup, aşurenin kuşaktan kuşağa aktarılan bir kültürel değer olarak ele alındığını göstermektedir. “*Yöresel çeşitlilik (2)*” ve “*kuşaktan kuşağa aktarım (2)*” kodları, farklı bölgelerde farklı malzemelerle yapılan aşure çeşitlerinin kültürel bellekteki zenginliğini ortaya koymaktadır. Özellikle “*manevi ilaç (1)*” kodunun tek bir kaynaktan yer alması, bu inancın daha çok tekke geleneğine özgü olduğunu ve genel literatürde daha

sınırlı şekilde işlendiğini göstermektedir. Bununla birlikte kültürel boyut, aşurenin somut olmayan kültürel miras perspektifinden önemli bir araştırma alanı sunduğunu kanıtlamaktadır.

Sembolik alt boyutta ise “*birlik içinde çokluk* (4)” ve “*bereket* (4)” kodları en sık tekrar edilen ifadeler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu durum, aşurenin farklı toplulukları birleştiren ve toplumsal bütünlüğü sembolize eden çok güçlü bir sembolik işlev taşıdığını ortaya koymaktadır. “*Bolluk* (3)” ve “*hüzün* (3)” kavramları, aşurenin hem sevinç hem de matem duygularını bir arada barındıran ikili doğasını göstermektedir. “*Sevinç* (2)” kodunun daha sınırlı tekrar etmesi ise aşurenin literatürde daha çok bereket ve matem yönüyle ele alındığını düşündürmektedir. Böylece sembolik boyut, aşurenin toplumsal hafızada en yoğun karşılık bulduğu alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç olarak, aşureye dair en baskın kavramların paylaşma, bereket ve birlik içinde çokluk olduğunu gösterilmiştir. Bu kavramlar, sosyal ve sembolik boyutların literatürde öne çıktığını; ekonomik ve kültürel boyutların ise daha çok tamamlayıcı işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Sıklık analizinin gösterdiği bu yoğunlaşma, aşurenin sosyal sermaye teorisi bağlamında özellikle bağlayıcı ve köprüleyici sosyal sermaye üretim süreçlerinde güçlü bir yer tuttuğunu kanıtlamaktadır.

5. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada elde edilen bulgular, aşurenin gastronomi ekseninde çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal alt boyutta öne çıkan “*paylaşma*” ve “*dayanışma*” kodları, aşurenin toplum içinde güveni ve komşuluk bağlarını güçlendiren bir işlev üstlendiğini göstermektedir (Çankal, 2022; Görgülü, 2018). Putnam’ın (1995) yaklaşımı dikkate alındığında, aşure geleneği bağlayıcı, birleştirici ve köprü kuran sosyal sermaye türlerinin tamamını bünyesinde barındırmaktadır. Bağlayıcı sosyal sermaye evlerde pişirilip komşulara dağıtılan aşurede; birleştirici sosyal sermaye belediyeler, dernekler ve vakıfların organizasyonlarında; köprü kuran sosyal sermaye ise farklı inanç ve kültürlerden toplulukların aynı kazan etrafında buluşmasında somutlaşmaktadır (Field, 2006; Aydemir ve Tecim, 2012).

Ekonomik alt boyutta öne çıkan “*yerel üretim*” ve “*dayanışma ekonomisi*” unsurları, aşurenin yalnızca dini veya kültürel bir ritüel değil, aynı zamanda bir sosyal ekonomi pratiği olduğunu göstermektedir. Osmanlı döneminde devlet sübvansiyonlarıyla desteklenen aşure üretimi (Özlü, 2011), günümüzde yerel üreticilerin ürünlerinin toplu tüketim aracılığıyla dolaşıma girmesiyle devam etmektedir. Bu durum, sosyal sermayenin yalnızca ilişkisel bir değer olmadığını; aynı zamanda ekonomik işlevlerle birleşerek toplumsal dayanışmayı pekiştiren bir yapıya dönüştüğünü kanıtlamaktadır (Şimşek, 2023).

Kültürel alt boyut, aşurenin “*somut olmayan kültürel miras*” niteliğini ön plana çıkarmıştır. Ünlü’nün (2020) vurguladığı gibi aşure, kuşaktan kuşağa aktarılan bir özel gün yemeği olarak topluluk kimliğini pekiştirmektedir. Bu, Bourdieu’nun kültürel sermaye kavramıyla (Soncu ve Demir, 2024) birlikte düşünüldüğünde, aşurenin yalnızca sosyal bağlar kurmadığı; aynı zamanda toplulukların kültürel belleğini aktaran bir araç olduğunu göstermektedir. Böylelikle aşure, kültürel mirasın taşıyıcısı olarak toplumsal sürekliliğe katkıda bulunmaktadır.

Sembolik alt boyutta ise aşurenin hem “*bereket ve bolluk*” hem de “*hüzün ve matem*” sembolizmini bünyesinde barındırması, onun çok katmanlı bir toplumsal hafıza nesnesi olduğunu ortaya koymuştur (Mohammadi, 2016; Tuna, 2024). Bu ikili işlev, sosyal sermaye teorisi açısından köprü kuran boyutla örtüşmekte; farklı toplumsal grupları (Sünni, Alevi-Bektaşî, seküler topluluklar) aynı pratikte buluşturarak ortak bir kültürel payda yaratmaktadır. Aynı zamanda, sosyal sermayenin “*toplumu bir arada tutan tutkal*” işlevine (Kitapçı, 2015) de hizmet etmektedir.

Çalışmanın sonucu bütüncül olarak değerlendirildiğinde, aşurenin sosyal sermaye teorisinin öngördüğü ilişki ağları, güven temelli dayanışma ve kolektif eylem biçimlerini canlı tutan bir gastronomi unsuru olduğu görülmektedir. Ayrıca dayanışma ekonomisinin temel ilkeleri olan paylaşım, adalet ve kolektif üretim süreçleri açısından aşurenin somut bir örnek oluşturduğu anlaşılmaktadır. Sosyal sermayenin sürekli yeniden üretilmesi gerektiğini vurgulayan yaklaşımlar (Tüysüz, 2011; Pennington, 2014), aşurenin her yıl tekrar eden bir ritüel olarak bu yeniden üretim işlevini üstlendiğini göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, aşurenin yalnızca dini ritüelleri olan bir yemek olmadığını; gastronomi ekseninde sosyal, ekonomik, kültürel ve sembolik işlevleri bir arada barındıran çok katmanlı bir miras olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular, aşurenin sosyal sermaye bağlamında toplumsal güveni artıran,

ekonomik dayanışmayı güçlendiren, kültürel belleği taşıyan ve sembolik düzlemde birlik mesajı veren bir işlev üstlendiğini göstermektedir.

Araştırmanın sonucunda şu öneriler geliştirilmiştir:

- Yerel yönetimler ve kültür kurumları, aşure etkinliklerini dini bir ritüel olmanın ötesinde sosyal ekonomi, toplumsal kaynaşma ve kültürel miras yönetimi bağlamında desteklemelidir. Bu amaçla yerel kalkınma ajansları, belediyeler ve kültür merkezleri aracılığıyla aşure etkinlikleri kültürel takvimlere dâhil edilebilir ve düzenli fon mekanizmaları oluşturulabilir.
- Gastronomi kapsamında aşurenin tanıtımlarında “*bereket*” ve “*matem*” sembolizmi kültürel çeşitliliği vurgulayan bir değer çerçevesinde kullanılabilir. Böylece aşure, geleneksel bir yiyecek olmakla birlikte kültürel kimliği, toplumsal dayanışmayı ve duygu aktarımını güçlendiren bir anlatı aracı hâline getirilebilir.
- Aşure’nin çeşitli düzeylerde atfedilen sembolizmi, gastronomi turizmi, kültürel diplomasi ve kimlik temelli pazarlama stratejilerinde etkin şekilde kullanılabilir. Özellikle çok kültürlü kentlerde düzenlenen “*Aşure Günleri*”, hem yerel halkı hem de turistleri bir araya getirerek destinasyon kimliğinin güçlendirilmesine katkı sağlayabilir.
- Kooperatifler ve dernekler, aşure yapımını dayanışma ekonomisinin görünür bir örneği hâline getirebilir ancak bu katkının somutlaşması için aşağıdaki mekanizmalar geliştirilmelidir:
 - Kadın kooperatifleri ve yerel üretici birlikleri, aşure malzemelerinin yerel üreticiden doğrudan tedarik edilmesini sağlayarak ekonomik döngüyü yerelde tutabilir.
 - Dernekler, aşure üretim ve dağıtım sürecine gönüllülük ağıları oluşturarak katılımı artırabilir.
 - Kooperatifler, yıl boyunca sürdürülebilir ürün temini için topluluk destekli tarım benzeri modeller geliştirebilir.
 - Sivil toplum kuruluşları, aşure etkinliğini yalnızca dağıtım değil, ortak üretim (imece) süreci olarak örgütleyerek bağlayıcı ve köprü kuran sosyal sermayeyi güçlendirebilir.

Böylece kooperatif ve dernekler, aşure pratiğini hem ekonomik hem kültürel açıdan örgütlü bir dayanışma modeli olarak görünür kılabilir.

- Akademik çalışmalar, aşureyi farklı disiplinlerde (sosyoloji, antropoloji, iktisat, gastronomi) ele alarak sosyal sermaye üretimi, kültürel miras aktarımı ve dayanışma ekonomi pratiklerinin kuramsallaştırılmasına katkı sağlayabilir. Bu çerçevede, özellikle yerel üretim ağıları, topluluk temelli organizasyonlar ve ritüel pratiklerin ekonomi-politiği üzerine yapılacak araştırmalar literatüre yeni açılımlar sunacaktır.

Kaynaklar

- Akbulut, D. (2013). Bektaşî kazanlarından saray aşureliklerine bir paylaşım geleneği olarak aşure. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 269-280.
- Avcıoğlu, İ., (2024). Muharrem ayında toplumsal uygulamalar ve dinî ritüeller (Melekli beldesi örneği). *Folklor Akademi Dergisi*. 7 (1), 294 – 310.
- Aydemir, M. A. (2011). *Sosyal sermaye topluluk duygusu ve sosyal sermaye araştırması*. Konya, Çizgi Kitabevi.
- Aydemir, M. A., Tecim E. (2012). Türk toplumunda aile ve dinin sosyal sermaye potansiyeli. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 43-59.
- Baş, E. (2004). Aşure günü, tarihsel boyutu ve Osmanlı dini hayatındaki yeri üzerine düşünceler. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45(1), 167-190.
- Birchall, J., Ketilson, L. H. (2009). *Resilience of the cooperative business model in times of crisis*. International Labour Organisation.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. (Ed. J. G. Richardson). *Handbook of Theory and Research For The Sociology of Education*. Greenwood Press, 241-258.

- Bozkuş, M. (2008). Aşure günü, Muharrem matemi/orucu ve Sivas'ta aşure uygulamaları. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 33-61.
- Çankal, G. (2022). Bolluk ve bereketten mateme: toplumsal hafızada aşure. *Düşünen Şehir Dergisi*, 16(1), 40-45.
- Dedekargınoğlu, H. (2014). Muharrem ve aşure. *Hünkâr Alevilik Bektaşilik Akademik Araştırmalar Dergisi*, 31-48.
- Field, J. (2006). *Sosyal Sermaye*. (Çev. Bahar Bilgen, Bayram Şen). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Görgülü, D. (2018). Konya'da aşure, şivlilik ve fener alayı geleneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 66-82.
- Güldemir, O., Şallı, G., Yıldız, E., Tugay, O., Yeşil, S. Ç. (2022). Seçili Osmanlı yemeklerinin maliyeti ve besin değeri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 815-835.
- Gülser, K., Akpur, A., Enes, K. (2023). Matem yemeği aşure: kültür, din ve mezhepler arasındaki farklılıkları. *Journal of Eurasia Tourism Research (Türk Turizminin Geçmiş ve Gelecek Yüzyılı Özel Sayısı)*, 4, 46-54.
- Halıcı, N. (2013). *Açıklamalı yemek ve mutfak terimleri sözlüğü*. Oğlak Yayınları.
- Karapırçın Teke, H. (2024). Sosyal sermaye teorisi bağlamında: Sosyal paylaşım ağlarında güven. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 5 (1).
- Kitapçı, İ. (2015). Motivasyonel bir güç olarak sosyal sermaye kavramı ve rasyonalitesi. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 7 (1-2).
- Menemencioglu, B. (2013). Muharrem ve aşure. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, 08. <https://doi.org/10.24082/abked.2013.08.010>
- Mohammadi, A. (2016). Mezar-i Şerif'te yaşayan Hazaralarda aşura (aşure) geleneği. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 10 (19) : 151-166.
- Özlü, Z. (2011). Osmanlı devletinde tekkelere bir bakış: aşure geleneği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (57), 191-212.
- Özlü, Z. (2014). Osmanlı sarayında aşure geleneği uygulamasına dair. *Milli Folklor*, 26 (101).
- Pennington, M. (2014). Sağlam politik ekonomi, klasik liberalizm ve kamu politikasının geleceği. (Çev. Atilla Yayla). 1.Baskı. Ankara, Liberte Yayınları.
- Polat, K (2019). Aşure geleneğinin tarihsel arka planı ve Osmanlı kültür dünyasına yansımaları. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 3 (4), 457-474.
- Putnam R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6: 1, 65-78.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.
- Samancı, Ö. (2008). Aşure. *Yemek ve Kültür*, 13, 115–120.
- Soncu, A. G., Demir, S., (2024). İletişim bağlamında habitus ve kültürel sermaye, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 13 (37), 403-418.
- Sökeli Cabbar, B. (2024). Aşurenin Türk mutfağındaki yeri ve bölgelere göre aşure yapımı. *International Journal of Original Educational Research*, 2(1), 301–313. <https://doi.org/10.01.2024>
- Şimşek, E. T. (2023). Dünyada ve Türkiye'de dayanışma ekonomisi fikrinin gelişimi. *Memleket Siyaset Yönetim (MSY)*, Cilt 18, Sayı 40, 301-322.

- Turhan Tuna, S. (2024). Birliğin, beraberliğin, huzurun aşısı aşure. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 7(51), 2581-2587.
- Tüysüz, N. (2011). *Sosyal sermayenin ekonomik gelişme açısından önemi ve sosyal sermaye endeksinin hesaplanması*. T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayını.
- Ünlü, İ. (2020). Muharrem matemi/orucu, aşure günü ve Erzincan'da aşure etkinlikleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2), 31-51.
- Ünyay Açıkgöz, F. (2019). Osmanlı sarayında aşure yapımı ve dağıtımı (XVIII.-XIX. yüzyıllar). *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*.
- Yıldırım, E. (2011). Tunçeli yöresi Alevilerinde Muharrem ayının önemi ve aşure geleneği. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 90.
- Yıldız, Z., Topuz, H. (2011). Sosyal sermaye ve ekonomik kalkınma ilişkisi açısından Türkiye üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Siyaset Konferansları / Journal of Social Policy Conferences*, 61(2), 201-226.

Research Article

Aşurenin Çok Boyutlu İşlevleri: Gastronomi ve Sosyal Ekonomi Perspektifinden Tematik Bir İnceleme

The Multidimensional Functions of Ashura: A Thematic Analysis from the Perspective of Gastronomy and Social Economy

Emrah YILDIZ

Öğr. Gör. Dr., Anadolu Üniversitesi

Eskişehir Meslek Yüksekokulu

emrahyildizz@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0206-115X>

Extended Summary

Introduction

Food practices are not only nutritional but also cultural phenomena with symbolic meanings. In Turkish society, ashura (aşure) is a ritual dish embodying such layers. Traditionally prepared with grains, legumes, dried fruits, and nuts, it represents both natural abundance and collective spirit. Its preparation and distribution, often linked to Muharram and communal remembrance, make it a medium of social interaction and cultural continuity. In academic debates, gastronomy extends beyond cooking to encompass heritage, tourism, identity, and social cohesion. Ashura exemplifies this, connecting households, neighbors, religious groups, and institutions. Its dual symbolism — abundance and mourning — illustrates its multidimensional nature: prosperity and thanksgiving on one hand, remembrance of suffering on the other, particularly the Karbala tragedy. Thus, ashura is not confined to religion but offers fertile ground for theoretical inquiry. Within social capital theory, it reflects trust, reciprocity, and networks sustained by communal practice. From a solidarity economy perspective, it emphasizes cooperation, fairness, and local production beyond profit.

This study positions ashura as a multidimensional gastronomic heritage, nourishing the body while reproducing social bonds, cultural memory, and collective well-being. Integrating social capital and solidarity economy provides a novel lens to enrich literature on ritual foods and their socio-economic functions.

Literature Review

The concept of social capital is central in sociology, political science, and economics for explaining how trust-based networks sustain collective action. Bourdieu defined it as resources in durable relationships; Coleman emphasized its cooperative function; Fukuyama stressed trust as a foundation of development. Putnam (1995) classified it into bonding, bridging, and linking forms: bonding through close family and friends, bridging across diverse groups, and linking to more distant networks (Field, 2006). Later scholars such as Aydemir and Tecim (2012) described social capital as trust- and norm-based structures regenerating society, while Aydemir (2011) emphasized its dual role as input and output of collective action. Kitapçı (2015) highlighted it as a “public good” reinforcing bonds, supporting development, and reducing costs.

In parallel, the solidarity economy emerged as an alternative to capitalist and state-centered models, prioritizing cooperation, collective ownership, and equitable resource sharing. It includes cooperatives, community enterprises, commons, and mutual aid networks (Şimşek, 2023). Traditional practices such

as imece and neighborhood sharing also exemplify everyday solidarity, even if not always system-challenging.

Viewed together, these frameworks clarify ashura's significance. Its preparation and distribution illustrate bonding capital through kinship ties, bridging capital via institutional events, and linking capital by uniting diverse groups. Simultaneously, ashura reflects solidarity economy principles by encouraging sharing, supporting local producers, and prioritizing community over profit. Thus, ashura emerges not just as symbolic tradition but as a site of social reproduction and socio-economic transformation, offering insight into how intangible heritage intersects with broader social and economic structures.

Purpose and Method

The purpose of this study is to examine the multidimensional functions of ashura as a ritual food, within the frameworks of social capital and solidarity economy. Although ashura has been studied in religious and cultural contexts, its role as a gastronomic heritage that produces social capital, strengthens memory, and supports solidarity-based practices remains underexplored. This research addresses this gap by linking ashura to broader debates in sociology, economics, cultural studies, and gastronomy. Specifically, the study aims to:

- Analyze ashura as a generator of bonding, bridging, and linking social capital (Putnam, 1995).
- Examine its contribution to solidarity economy practices, including collective sharing, cooperative distribution, and local sourcing.
- Evaluate ashura as intangible cultural heritage, transmitting meanings of abundance, unity, and mourning.
- Offer an interdisciplinary contribution, showing how one ritual dish serves social, economic, cultural, and symbolic roles.

A qualitative research design was adopted, focusing on meaning and cultural significance rather than quantitative outcomes. Data collection relied on:

- Literature Review: Covering key works on social capital (Bourdieu, Coleman, Putnam, Fukuyama; Field, 2006; Aydemir, 2011; Aydemir & Tecim, 2012; Kitapçı, 2015; Tüysüz, 2011; Pennington, 2014) and solidarity economy (Şimşek, 2023), alongside cultural and religious studies of ashura.
- Document Analysis: Examining historical and cultural sources to trace the continuity and transformation of ashura practices.

Data were analyzed through thematic content analysis, with recurring concepts (sharing, solidarity, local production, memory, abundance, mourning, unity) coded under four themes: social, economic, cultural, and symbolic. As the research is literature- and document-based, ethical approval was not required. Nonetheless, all stages adhered to the "Scientific Research and Publication Ethics Directive" of Turkish Higher Education. By combining theory with thematic analysis, the study positions ashura as a case study of gastronomic heritage, reflecting the dynamic interplay of food, society, and economy.

Results

The analysis shows that ashura functions as a multidimensional cultural practice, operating simultaneously at social, economic, cultural, and symbolic levels. It demonstrates how a ritual food tradition contributes not only to religion or gastronomy but also to social cohesion, economic cooperation, cultural transmission, and symbolic meaning.

Ashura strengthens sharing, solidarity, and neighborly ties through its preparation and free distribution, reinforcing trust and reciprocity. This reflects bonding social capital within close networks (Putnam, 1995). Municipal and civil society events illustrate bridging capital, while multicultural settings foster linking capital, connecting socially distant groups (Field, 2006; Aydemir & Tecim, 2012).

Ashura contributes to the solidarity economy via collective production, cooperative distribution, and local sourcing. In the Ottoman Empire, production was even state-subsidized (Özlü, 2011). Today, local grains, legumes, and fruits link ritual practice to regional economies, sustaining producers and agricultural diversity (Şimşek, 2023). Thus, ashura bridges symbolic tradition and tangible economic value.

Ashura is an element of intangible cultural heritage, transmitted across generations as a marker of identity and continuity (Ünlü, 2020). Family and community practices preserve regional diversity while reinforcing memory. Viewed through Bourdieu's (1986) concept of cultural capital, ashura embodies traditions and values that construct community identity (Soncu & Demir, 2024).

Symbolically, ashura carries dual meanings: abundance, fertility, and joy on one hand; mourning and remembrance on the other. Its association with Karbala situates it within collective grief (Mohammadi, 2016), while in other contexts it symbolizes blessing and unity (Tuna, 2024). Ashura thus operates as a multifaceted memory object, linking joy and sorrow, unity and difference.

Overall, ashura is a gastronomic heritage practice that simultaneously generates social capital, supports solidarity economy, preserves cultural heritage, and conveys symbolic richness. This multidimensional role underscores its theoretical and practical significance.

Discussion and Conclusion

This study shows that ashura is not merely a ritual dish but a multidimensional gastronomic heritage that generates social capital, supports solidarity economy, preserves intangible heritage, and conveys symbolic meanings. From a social capital perspective, ashura embodies bonding through family and neighborhood sharing, bridging through institutional events, and linking by uniting diverse groups (Putnam, 1995; Field, 2006; Aydemir & Tecim, 2012).

From an economic perspective, it reflects solidarity economy principles, emphasizing fairness, collective sharing, and local sourcing. Historically state-subsidized (Özlü, 2011), ashura today supports producers and agricultural diversity (Şimşek, 2023). Culturally, it is an intangible heritage, transmitting traditions and reinforcing identity across generations (Ünlü, 2020). Viewed as cultural capital (Bourdieu, 1986; Soncu & Demir, 2024), ashura sustains memory and belonging. Symbolically, it unites dual meanings of abundance and mourning, bridging joy and sorrow across communities (Mohammadi, 2016; Tuna, 2024). Theoretically, the study integrates social capital and solidarity economy into gastronomy research, showing food as both cultural symbol and socio-economic practice. Practically, it suggests that local authorities and NGOs can use ashura to strengthen cohesion, support local economies, and promote gastronomy tourism.

In conclusion, ashura should be regarded as a multilayered heritage practice, simultaneously social, economic, cultural, and symbolic. It demonstrates that ritual foods are dynamic practices that shape contemporary social and cultural realities.